మనీషి

– పి.చంద్రశేఖర అజాద్

(1991 ఏప్రిల్ నెల చతుర నుంచి రచయిత ప్రత్యేక అనుమతితో పునర్ముద్రణ)

(గత సంచిక తరువాయి)

భూపేష్.. అయిదు సంవత్సరాలపాటు తమను అలరించి, తమను తన ఆటపాటలతో, పసితనంలో సేదదీర్చి ఓ జ్ఞాపకంలా మిగిలిపోయిన తన బిడ్డ ...

ఆమె మెల్లగా లేచి వెళ్లి గోడకేసి చూసింది.

నవ్వులు చిందిస్తూ భూపేష్ ... ఆ పటానికి వేలాడుతున్న దండ ...

“మా నాన్న పేరుని స్ఫురించేలా ఉండాలి.ఏం పెడదాం ... ఆలోచించు" అన్నాడు తన భర్త.

“మీ ఇష్టం ... నేను ఏ పేరు పెట్టాలనుకోలేదు"

“అయితే ... భూపేష్ అందాం. అందులో మొదటి అక్షరం నాన్న పేరు సూచిస్తుంది.”

“ బాగానే వుంది "

తమ భూపేష్ తను నవమాసాలు మోసిజన్మనిచ్చాక ఇంక స్వప్నా, భూపేష్ లు చాలు అనుకొని ఆపరేషన్ చేయించుకున్న అనంతరం ఇలానే ఎందుకో తెలియకుండా అర్థం కాకుండా ... అంతర్ధానం అయిపోయేడు.

అప్పటివరకూ తన భర్త గురించిన ఆలోచనల్లా మారి తన బిడ్డమీదకు, ఆ జ్ఞాపకాల్లోకి ఆమె జారిపోయింది.

ఎదురుచూస్తున్న ఫోన్ వచ్చింది గంగాధర్ నుండి.

అతను ఏమైనా సాధించగలడు. ఆ నమ్మకం సాంబశివరావుకి ఉంది. అతనికి వివిధరకాల పరిచయాలు ఉన్నాయి. రాజకీయ నాయకులనుండి, పోలీసు అధికార్లదాకా.

కవులనుండి సినిమాతారల వరకూ. ఆయనకు చాలా పొలాలున్నాయి. రకరకాల కంపెనీ ల్లో వాటాలున్నాయి. అతనికి డబ్బు సంపాదన కంటే మిత్రులతో గడవటంలోనే ఆనందం వుంది.

"మరీ ఈ నగరానికొచ్చాక జీవితాన్ని మిస్ అవుతున్నాం" అంటుంటాడు.

“నాకున్నదేదో నాకుంది. ఇంకసంపాదన గురించి నేను ఆరాటపడటం లేదు. కనీసం ఇప్పటినుంచయినా అర్థవంతంగా జీవించాలి" అంటాడు.

"అర్థవంతంగా జీవించటం అంటే ఏమిటి?" అంటారు. అతని మిత్రులు.

"ముందు కొన్ని తపనలనుండి మనం బయటపడాలి. మనం మన కుటుంబ సభ్యుల్లో ఎంత సేపు కాలం గడుపుతున్నాం? వ్యాపార విషయాలకు ఇవతలగా వచ్చి కనీసం హృదయం విప్పి మాట్లాడుకోగలుగుతున్నామా?

నాకయితే చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంటుంది. మనం ఎక్కడినుండి వచ్చాం. మన ఊర్లనెందుకు మరిచిపోయాం. స్వేచ్ఛగా ఆడుకోవటం ఎందుకు మరిచిపోయాం. మన ముఖాల్లోని నిర్మలత్వం ఎందుకు కరిగిపోయింది.

మనం ఎవరైనా కావచ్చునేమోగానీ వెనకటి మనుషులం కాదు"

“వెనకటి మనుషులం ఎలా అవుతాం. కొత్తశతాబ్దపు మనుషులం"

"కొత్త శతాబ్దపు మనుషులంటే ఇలానా? అయినా ఈ తిట్లుతిని ఎంతకాలం బతుకుతామయ్యా బాబూ. త్వరత్వరగా మరణించటంకోసం పరుగులు పెడుతున్నాం. అందుకే కొంచెం సేపు లౌకిక ప్రపంచానికి దూరంగాపోదాం"

అందుకోసమే వారాంతంలో రకరకాల కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేస్తుంటాడు. అందులోనూ ఆ సర్కిల్ లో అందరికీ డబ్బు సమస్యలేదు. ఉన్నదల్లా తీరిక సమస్య. అయినా గంగాధర్ కోసం వారందరూ తీరిక చేసుకోవటానికే ప్రయత్నం చేస్తారు. ముఖ్యంగా గంగాధర్ ని ఆడవారు అభిమానిస్తారు.

“మనం ఈ ప్రపంచాన్ని చూస్తున్నాం. వ్యాపారం పేరుతోనో, ఇంకో అవసరం పేరుతోనో ప్రయాణాలు చేస్తున్నాం. మరి ఇంట్లో ఉన్న ఆడవాళ్ల పరిస్థితి ఏమిటి? ఎప్పుడూ ఇంట్లోకి చెన్, గార్డెన్ కి పరిమితం కావాలా? నో ... వాళ్లని కూడా విశాల ప్రపంచంలోకి తీసుకురావాలి"

ఆయన బలవంతంమీదే ఎప్పటికీ బయటకు రానివారందరూ చొరవగా వస్తున్నారు. పరస్పరం అభిప్రాయాలు మార్చుకుంటున్నారు. అవన్నీ మంచివా అంటే కాకపోవచ్చు. అవన్నీ చెడ్డవి కూడా కాకపోవచ్చు. ఏదిఏమైనా వ్యక్తిగతమైన జీవనాన్ని చిన్న సర్కిల్లోనయినా సామాజికం చేయటానికి అతను ప్రయత్నించాడు. పేరుకంటూ అతనికి ఓ కంపెనీ వుంది. ఏమైనా దాని వ్యవహారాలు అతనికి పట్టవు. అతను నియమించిన మనుషులు ఆ పని చేసుకుపోతుంటారు. ఆ విషయంలో అతనికి నమ్మకమైనవారు దొరికారు.

ఇంట్లో కూడా ఆయనంటే, ఆయన విధానాలంటే వ్యతిరేకతలేదు. వారు అలా అలవాటుపడిపోయారు.

భూషయ్యగారు వచ్చిన ఈ రోజుల్లో ఆయనతో అత్యంత సన్నిహితంగానూ, సహజంగానూ గడిపింది గంగాధరే. తను కూడా పల్లెలనుండి రావటంతో ఆ భాషతో, ఆచారవ్యవహారాలతో పరిచయం ఉండటంవల్ల ఆయనతో అదే భాషలో మాట్లాడేవాడు.

భూషయ్యగారు తన కొడుకుతోకంటే గంగాధర్ తోనే ఎక్కువగా నూ, స్వేచ్ఛగానూ మాట్లాడాడు.

గంగాధర్ సాంబశివరావుకు పరిస్థితి వివరిస్తున్నాడు. “పరిస్థితి దారుణంగానే ఉంది. ఇంతకుముందులా లేదు. దానివెనక చాలా కారణాలున్నాయంటున్నారు. ముఖ్యంగా రాజకీయాలుఇమిడి ఉన్నా యంటున్నారు ఎప్పుడు ఎలా పరిస్థితి మారుతుందో చెప్పలేకపోతున్నారు.

మరో ఇంటర్నల్ పాలిటిక్స్ కావచ్చుననే ఓ అభిప్రాయం ఉంది. అయితే ఒకటి మాత్రం నిజం. కిరాయి మనుమలు చాలా మందినగరంలో ఉన్నారు. నేను కొంతమంది ఆఫీసర్స్ కోసం ట్రై చేస్తున్నాను. అయితే ఒక్కడూ సీట్లో లేదు. అయినా కంగారు పడాల్సిన పని లేదు. తప్పకుండా మనం నాన్నను ఇక్కడినుండి తీసుకువెళ్తున్నాం"

సాంబశివరావు మాట్లాడలేదు.

“ ఈ సమయంలో నీ దగ్గర లేకపోయాననే దిగులుగా ఉంది. ఏమైతే అయిందని అమాంతం కారు వేసుకొని బయలుదేరి రావాలనిపించింది. బలవంతంగా నిగ్రహించుకున్నా ముందు ఎలా చేస్తే బాగుంటుందా అని ఆలోచిస్తున్నా కొంతమంది మిత్రులకోసం ప్రయత్నం చేస్తున్నా బహుశా ఏ వ్యాన్ లాంటిది దొరికినా తీసుకొని బయలుదేరి వచ్చేస్తా. నువ్వయితే తయారుగా ఉండు "

" అలాగే "అన్నాడు రావ్.

“ అది సరే ... సిస్టర్ ఎలా ఉంది? పాప కంగారు పడటంలేదుగా "

“ అదేం లేదు ... అందరూ బాగానే ఉన్నారు "

“ ధైర్యం చెప్పాలి. మనం చేయగలిగిందిలేదు "

" అవును "గొణిగాడు.

" మరలా ఫోన్ చేస్తా "అంటూ గంగాధర్ ఫోన్ పెట్టేశాడు.

ఏంచేయాలా అని ఆలోచిస్తుండగా ఎందు కో ఆ సమయంలో ఓ కవిమిత్రుడు మెదిలాడు. అతను ఇప్పుడు ఎలా దొరుకుతాడు? ఫోనకూడా లేదు. అతను దొరికితే బాగుండును. ఏదైనా మార్గం చూపిస్తాడు అనుకున్నాడు.

ఆ సర్కిల్ లో అందరికీ భిన్నంగా గంగాధర్ కి సాహిత్య అభిరుచి ఉంది. తను స్వయంగా పుస్తకాలు సేకరిస్తుంటాడు. మంచి కవిత్వం ఆన్నా, ఫిలాసఫీ అన్నా ఇష్టపడతాడు. అంతేకాదు, తనను కదిలించిన రచనను చదివి మాత్రమే ఊరుకోడు. ఆయా రచయితలకు గానీ, రచయిత్రులకుగానీ ఆ రచనమీద తనఅభిప్రాయాలు రాస్తాడు. ఆ విధంగా కూడా ఆయనకు కొందరు స్నేహితులు ఏర్పడ్డారు.

నెల రోజుల క్రితమే నగరంలో ఒక్కసారిగా అల్లర్లు జరిగి కొన్ని ప్రాంతాల్లో కర్ఫ్యూ పెట్టినప్పుడు తను ఈ విషయం మీద ఓ కవితో వాగ్వివాదానికి దిగాడు.

“మీకు మంచి సబ్జెక్టు ఇంక వరుసగా కవిత్వం రాసి పారేయ్యండి" అన్నాడు గంగాధర్.

“అదేమిటి అలా అన్నారు" అన్నాడతను.

“మరి ఓపికలేనివారికి కావలసింది ఇవేగా. మతకలహాలూ, యుద్ధాలూ పండగలూ. ఇవన్నీ లేందే మీకు మాత్రం విషయం ఎక్కడనుండి దొరుకుతుంది"

"మీరు చాలా అన్యాయంగా మాట్లాడుతున్నారు. కవులందరినీ ఒకే గాటన కట్టేసి" అన్నాడతను .

“అది సరేగానీ ఈ కర్ఫ్యూ మీద గొప్ప ఉత్కంఠ కలిగించే రచన ఒకటి చెయ్యకూడదూ! "

" ఎలా? "

“ ఎలా ఏముంది? ఈ సమయంలో ఎవరైనామరణించారనుకో ... ఏమౌతుంది? "

“ నిజమే "అన్నాడతను.

“ఉదాహరణకు పాత బస్తీలో ఓ కుటుంబంలో ఓ వ్యక్తి చచ్చిపోయాడు. సరిగ్గా అదే సమయంలో ముప్పై ఆరు గంటలపాటు కర్ఫ్యూ ప్రకటించారు. ఆ శవాన్ని స్మశానానికి తీసుకుపోవాలి. బయటకు అడుగు పెడితే కాల్చేస్తారో, ఎవరన్నా వచ్చి దాడులు చేస్తారో తెలియదు.

అలాంటి సమయంలో మూడు రోజులపాటుశవాన్ని ఉంచుకోలేరు. బయటకు తీసుకుపోలేరు. అప్పుడేం చేయాలి? ఈ సంఘటన తీసుకుని ఓ కథ రాయకూడదూ"

అతను గంగాధర్ కేసి చూస్తూ అన్నాడు. "ఊహించుకోవటానికే శరీరం గగుర్పొడుస్తుంది. గంగాధర్‌గారు. అయినా మీకు ఇలాంటి ఊహలు ఎందుకు వస్తున్నాయి? "

“అదేంటయ్యా బాబూ అలా అంటావ్ ఇలా జరగటానికి అవకాశం ఉందా? లేదా? ఓ నిండుగర్భిణీ ఉంటుంది. ఆమెకు నొప్పులు వచ్చాయి. ఓ వ్యక్తికి ఇరవైనాలుగు గంటల కడుపు నొప్పి వచ్చింది. వెంటనే ఆపరేషన్ జరగాలి. లేదా పేషెంటికి వెంటనే రక్తం కావాలి. అప్పుడు ఏంచేయాలి? "

ఏం చేయాలో అతను చెప్పలేకపోయాడు. ఇప్పుడు అతను ఏమైనా చెప్పగలడేమో అని తను అనుకుంటున్నాడు. తనకు ఆ ఊహ ఎందుకు వచ్చిందో తెలియదు. కానీ ఇప్పుడు అది వాస్తవం అయింది. తాము ఇప్పుడు ఏదో ఒకటి చేయాలి. కొద్దో గొప్పో డబ్బుండి, ఏదైనా పనులు చేయించుకోగల తమ పరిస్థితే ఇలా ఉంటే, తను కార్లో రోడ్డుమీద వెళ్తుంటే ఎందరెందరో. ఆ రోడ్డు పక్కనే అవే ఇళ్లు ... అక్కడే నిద్రా, భోజనం, కామం అన్నీనూ. వారందరూ ఏమైపోవాలి? ఆ పిల్లలు ఆకలికి భరించలేక, పాలులేక, కనీసం తాగే నీళ్ళయినా లేక అల్లాడిపోతుంటే అదంతా మరణం కాక మరేమిటి?

ఈ పరిణామాలన్నీ ఈ దేశంలోనే జరుగుతున్నాయా? ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఇంతేనా? ఏది ఏమైనా ఒకటి మాత్రం నిజం అనిపిస్తుంది. ప్రపంచంలో భౌతికవరమైన వస్తువులు కొన్ని కరిగిపోతున్నట్లే మనిషికీ మనిషికీ నడుమ ఉండాల్సిన కొన్ని సున్నితమైన భావనలు విఘాతానికి గురవుతున్నాయి.

మానవ విలువలు అపహాస్యానికి గురవుతున్నాయి. మానవ విలువల గురించి మాట్లాడటం, ఆరాటపడటం కూడా ఛాదస్తం కిందజమకట్టే పరిస్థితులు వస్తున్నాయి. ఎందుకో ఒక్కసారిగా కాలం వెనక్కి జరిగితే బాగుండుననిపిస్తుంది. ఏమైనా తనంత నిరాశావాదికాదు. గతంకంటే ఎప్పుడూ భవిష్యత్తు గొప్పది అనే ఆలోచనలతోనే ఇప్పటివరకూ ఉన్నాడు. ఇప్పుడా ఆలోచన మీదే నిలబడాలంటే ఏదో సంశయం కలుగుతోంది. తను అప్పుడప్పుడూ పుస్తకాలు అద్దెకు తెచ్చి చదువుతుంటాడు. ఆరోజు వెళ్లినప్పుడు ఓ సంభాషణ.

“ ఇదిగోనండి ఇలాంటి పుస్తకాలు రాసి చదవమంటే ఎవరు చదువుతారు? "అంటున్నారు.

ఆ పుస్తకం తను చదివాడు. అందులో ఘర్షణల గురించి లేదు. అది సస్పెన్స్ థ్రిల్లర్ కాదు. అయినా తనను ఆసాంతం చదివింపచేసింది. అందులో తనకు తెలిసిన జీవితమూ, తెలుసుకోవాల్సిన తత్వశాస్త్రము ఉందనిపించింది. పూర్తిగా చదివేంతవరకూ తనువిడిచి పెట్టలేదు.

అలాంటి పుస్తకాన్ని ఎవరూ చదవరా? ఎందుకని చదవరు?

మనుషుల్లోకూడా మార్పువస్తుందా? మానవ విలువల గురించి తెలుసుకోవాలనే జిజ్ఞాస అంతకంతకూ మృగ్యం అయిపోతుందా? అలా అయితే ఈ ప్రపంచం ఎంతగానైనా అభివృద్ధి సాధించవచ్చుగానీ ఎక్కడ వేశావు గొంగళి అంటే అక్కడే ఉంటుంది.

ఆ కవి తనతో తరుచుగా అంటాడు. “ఇలాంటివి ఈ పత్రికలకు అవసరంలేదు. ప్రచురణకర్తలకు అవసరం లేదు. నిజంగా బాధపడి, తపించి చేసే రచనలకు పోస్ట్ ఖర్చులు దండగ అని చెలంగారు ఏ రోజో చెప్పారు. నా వరకూ నాకు కవిత్వం మాత్రమేరాయాలనిపిస్తుందంటే అందుకు ఒకటే కారణం. దీనికి పెద్దగా స్పేస్ అవసరం లేదు.

అందుకే వాళ్లు ప్రచురిస్తున్నారు మాకు మాత్రం ఓ సంతోషం. కవిత్వం మాత్రం బతుకుతుందని"

“అలాంటప్పుడు ఓ పని చేయవచ్చుగా"

“ఏంటది" అన్నాడతను.

“మీరే ఓ పుస్తకం ప్రచురించుకొని ఇంటింటికీ తిరిగి అమ్ముకోవచ్చుగా. కనీసం వందమందిని కలిస్తే ఓ అయిదారుగురైనా తీసుకోరా?"

ఆ కవి నవ్వాడు.

“ఎందుకు నవ్వుతున్నారు?" అన్నాడు గంగాధర్,

“ఏంలేదు"

“ఇంటింటికీ తిరిగి సాహిత్యం అమ్ముకోవటం నామోషీగా ఫీలయ్యారా?"

“లేదు ... లేదు అదేం సిగ్గుపడాల్సిన విషయంకాదు. ముందు పుస్తకం ప్రచురించుకోవటానికి డబ్బులు కావాలి. ప్రచురించినా తనపుస్తకం తీసుకోండి అని అడగటానికి మొహమాటం. ఒకటి అమ్మవచ్చు. రెండు పుస్తకాలు అమ్మవచ్చు. ఆ తర్వాత పరిస్థితి ఏమిటి? ఈ మనుషులకి సాహిత్యంమించి ఏదో కావాలి ”

“ అంతే కదా "

“ అంతకంటే ఏముంది. నామోషీ సమస్యే లేదు. అయినా మా రచనలు ప్రచురించండి అంటూ ఎడిటర్ల చుట్టూ తిరగటాన్ని మించి నామోషీ ఏంకాదుకదా "అన్నాడతను.

“ అలా చేయాలంటారా? "అన్నాడు గంగాధర్.

“ అయ్యో ... మీకు తెలియదనుకుంటా. ఈ రంగంలో ఇంతకు ముందు లేని తమాషాలు చాలా జరుగుతున్నాయి. ఏ కొద్దిమందో ఇంకా పాత వద్ధతులకు కట్టుబడి ఉన్నారు. అయితే ఈ వరిస్థితి ఎంతకాలమో చెప్పలేం. అందుకే మీరన్నట్లుగా ఇకముందు అప్పో సప్పో చేసి ఎవరి పుస్తకం వారు ప్రచురించుకొని ఇంటింటికీ తిరిగినా ఆశ్చర్యం లేదు "

“చాలా సిగ్గుపడాల్సిన స్థితి కదూ "

“అవును ... ఈ రంగమేకాదు. ఏ రంగమైనాఅంతే. ఇప్పుడున్నవన్నీ సిగ్గుపడాల్సిన పరిస్థితులే ”

గంగాధర్ ఎందుకో ఆ సంభాషణ తలుచుకున్నప్పుడల్లా నవ్వు వస్తుంది. ఈ నడుమే కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారి పుస్తకం చదువుతుంటే ఆయన ఓ చోట రాసినది చదివితే చాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది.

“ఈ పత్రికలకు కథలు రాసేకన్నా, ఓ సంకలనం వేసుకొని వెయ్యి కాపీలైనా అమ్ముకోవటం గౌరవంగా ఉంటుంది"అంటారాయన.

అందుకే తనవరకు తాను ఏ మంచి పుస్తకం దొరికినా సేకరిస్తున్నాడు. తన పిల్లలు ఆ పుస్తకాలు చదవాలి, ఏమీ చదవకుండా కేవలం క్లాసు పుస్తకాలు అందించే జ్ఞానంతో మాత్రమే ఉంటే రేపు ముందు వారి కుటుంబాల్లోనే భయంకరమైన పరిణామాలు ఏర్పడతాయి. ఆ తర్వాత అవి సమాజం మీద గాఢంగా ప్రభావం చూపించుతాయి.

(కొనసాగింపు వచ్చే నెలలో)

COMMENTS